

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Каламанич Андрій Васильович

**ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ**

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою

Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: доктор педагогічних наук, професор
Коберник Олександр Миколайович

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор педагогічних наук, професор
Білецька Ірина Олександрівна

Захист відбудеться 18 травня 2022 року о 9.00 годині на засіданні ЕК кафедри
педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього
менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

| | |
|---|----|
| ВСТУП | 3 |
| РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ В СТУДЕНТІ ДОСВІДУ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ | |
| 1.1. Сутність самостійної навчальної діяльності особистості студента... | 7 |
| 1.2. Фактори, що впливають на формування в студентів коледжу досвіду самостійної навчальної діяльності..... | 26 |
| 1.3. Діагностика сформованості досвіду самостійної навчальної діяльності студентів технологічного коледжу..... | 43 |
| РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН | |
| 2.1. Організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін..... | 54 |
| 2.2. Застосування інноваційних технологій формування у студентів досвіду самостійної навчальної діяльності..... | 75 |
| 2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи..... | 80 |
| ВИСНОВКИ | 82 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ | 85 |

ВСТУП

Реформування освіти, яке відбувається в рамках нових Законів України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту» передбачає модернізацію освітнього процесу, підвищення його якості і ефективності, зміщує акценти на самостійне здобуття знань студентами, потребує розробки ефективних засобів формування всебічно розвиненої особистості, здатної не лише застосовувати здобуті знання у професійній діяльності, а й постійно їх поповнювати. Обсяг інформації, необхідної для плідної праці та життя освіченої людини, постійно зростає. Це вимагає наявності у майбутніх фахівців умінь самостійно орієнтуватися у всезростаючих інформаційних потоках, здійснювати їх критичний аналіз, сприймати системно, усвідомлюючи головне.

Завданням вітчизняної фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є підготовка фахівця, для якого є характерним професійна і соціальна мобільність; глибокі професійні знання; володіння економічними і правовими знаннями, основами наукової організації праці і культури виробництва; здатність до технічної і соціальної творчості та самовдосконалення; гнучкість при оволодінні професійними навичками. Рівень професійної компетентності фахівця залежить від його здатності самостійно набувати нові знання, використовувати їх в навчальній і практичній діяльності.

Соціально-економічні зміни, що відбуваються в країні, вимагають якісного вдосконалення підготовки фахівців технологічного профілю як для промислового, так і аграрного виробництва, адже проблеми фахової передвищої технологічної освіти завжди тісно пов'язані з виробничими проблемами, які дуже складні і суперечливі. Тому на перший план виходить завдання з формування готовності майбутніх фахівців до самостійної, творчої активності, до вміння за власною ініціативою знаходити відповіді на ті запитання, які

раніше не зустрічалися в їх практиці, виявляти знання та вміння, яких потребує життя.

Реформування сучасного виробництва потребує підготовки творчого фахівця з фундаментальними знаннями, практичною готовністю розв'язувати виробничі завдання, здатного до самостійного професійного вдосконалення в умовах інформаційного суспільства, що неможливо без зміни формування пізнавальної самостійності студентів, без суттєвих змін змістового, організаційного і методичного забезпечення навчального процесу.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчив, що дослідження різних аспектів самостійної навчальної роботи студентів є однією з важливих проблем педагогічної теорії і практики, а її вивченням займалось широке коло дослідників.

У працях вітчизняних і зарубіжних учених висвітлено різні сторони проблеми самостійної навчальної роботи, формування пізнавальної самостійності особистості.

Зокрема, різні аспекти формування свмостійності в учнівської і студентської молоді розкриті у дослідженнях Г. Адамів, І. Бендери, Я. Галети, Г.Гарбаря, Л. Головка, С. Заскалети, С. Каяліної, З. Кучер, Т. Лободи, В. Логвіненко, В. Луценко, В. Мичковської, О. Муковоза, Л. Онучак, Г. Романової, О. Савченко, М. Смирнової, М. Солдатенка та інших.

Вище наведені дані свідчать про ґрунтовну розробленість проблеми формування пізнавальної самостійності відповідно до структури, напрямків, вікових періодів та у зв'язку з вивченням різних предметів.

Проте вказані дослідження не вичерпують усіх аспектів багатогранної проблеми формування досвіду самостійної навчальної діяльності студентів закладів фахової передвищої освіти, а вимагають подальшого вдосконалення змісту, форм, методів і засобів навчання, спрямованих на реалізацію в освітньому процесі принципу самостійності. Слід також відзначити, що

самостійна навчальна діяльність, її роль у професійній підготовці фахівців для різних сфер виробництва у закладах фахової передвищої освіти до цього часу у цілісному вигляді не виступала окремим предметом вивчення.

У той же час для успішного здійснення процесу формування досвіду самостійної діяльності у студентів технологічного коледжу необхідно враховувати низку особливостей, притаманних закладам фахової передвищої освіти. Першою відмінною рисою є те, що в коледжі здебільшого вступають випускники базової школи, тобто ті, які не мають середньої освіти; по друге – це тривалість здобуття освіти, адже навчання у коледжі – це процес, який займає в середньому 4 роки. Навчання у коледжі, на відміну від школи характеризується ще й здобуттям професії, насиченістю навчального матеріалу з різних галузей знань, тривалими виробничими практиками на виробництві що, безсумнівно, вимагає обґрунтованого підходу до усіх етапів освітнього процесу. Наступною відмінною рисою технологічного коледжу є його специфічність, тому що в центрі уваги – є професійна технологічна підготовка, спрямована на майбутню трудову діяльність в різних сферах сучасного промислового, переробного і аграрного виробництві.

Таким чином, актуальність даної проблеми, недостатній рівень її дослідженості педагогічною наукою і зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи «**Формування досвіду самостійної навчальної діяльності у студентів технологічного коледжу**».

Мета роботи – обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи удосконалення процесу формування досвіду самостійної навчальної діяльності у студентів технологічного коледжу.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців у технологічному коледжі.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення процесу формування досвіду самостійної навчальної діяльності у студентів технологічного коледжу під час вивчення загальнотехнічних дисциплін.

Досягнення мети дослідження вимагає вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати стан висвітлення проблеми формування досвіду самостійної навчальної діяльності студентів у науковій літературі.
2. Розкрити сутність поняття «самостійна навчальна діяльність студентів».
3. З'ясувати стан сформованості досвіду самостійної навчальної діяльності в студентів технологічного коледжу.
4. Визначити та експериментально перевірити шляхи удосконалення процесу формування досвіду самостійної навчальної діяльності в студентів технологічного коледжу під час вивчення загальнотехнічних дисциплін.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання поставлених завдань використано такі взаємопов'язані **методи дослідження**:

- *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукової та методичної літератури;

- *емпіричні*: анкетування, бесіда, інтерв'ю, включене та опосередковане педагогічне спостереження за навчальною діяльністю студентів, метод експертних оцінок, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі Немирівського технологічного коледжу. Усього в дослідженні взяло участь 48 студентів.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що розкрито сутність досвіду самостійної навчальної діяльності студентів; визначено шляхи удосконалення процесу формування досвіду самостійної навчальної діяльності в студентів технологічного коледжу під час вивчення загальнотехнічних

дисциплін: (організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін; використання в теоретичній і практичній підготовці студентів інноваційних педагогічних технологій самоосвітнього навчання, що пов'язані з особливостями змісту навчального матеріалу та пізнавальними можливостями студентів технологічного коледжу).

Практичне значення здобутих результатів дослідження полягає в розробленні методики діагностування сформованості досвіду самостійної навчальної діяльності студентів, розкритті методики вивчення загальнотехнічних дисциплін у технологічному коледжі.

Апробація результатів дослідження. Хід і результати дослідження доповідались та обговорювались на засіданні проблемної групи та Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (Умань, 2021 р.).

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 1 публікації автора роботи.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки друкованого тексту, з яких основна частина – 83 сторінки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки.

1. Провісними завданнями фахової передвищої освіти України на сучасному етапі розвитку суспільства є підготовка фахівця, для якого є характерним професійна і соціальна мобільність; глибокі професійні знання; володіння економічними і правовими знаннями, основами наукової організації праці і культури виробництва; здатність до технічної і соціальної творчості та самовдосконалення; гнучкість при оволодінні професійними навичками. Рівень професійної компетентності фахівця залежить від його здатності активно й самостійно набувати нові знання, використовувати їх в навчальній і практичній діяльності.

У професійній підготовці студентів технологічного коледжу необхідно враховувати низку особливостей, притаманних закладам фахової передвищої освіти. Першою відмінною рисою є те, що в коледжі здебільшого вступають випускники базової школи, тобто ті, які не мають середньої освіти; по друге – це тривалість здобуття освіти, адже навчання у коледжі – це процес, який займає в середньому 4 роки. Навчання у коледжі, на відміну від школи характеризується ще й здобуттям професії, насиченістю навчального матеріалу з різних галузей знань, тривалими виробничими практиками на виробництві що, безсумнівно, вимагає обґрунтованого підходу до усіх етапів освітнього процесу. Наступною відмінною рисою технологічного коледжу є його специфічність, тому що в центрі уваги – є професійна технологічна підготовка, спрямована на майбутню трудову діяльність в різних сферах сучасного промислового, переробного і аграрного виробництві.

2. Аналізуючи різні наукові підходи вчених щодо визначення суті самостійності, нами були виділені три напрями. Найбільш широким напрямом є

розгляд самостійності як якості особистості (специфічна інтегративна якісна характеристика, складне особистісне утворення, особлива якість особистості тощо), що відображає ставлення (здатність, прагнення, бажання, цілеспрямованість) людини до пізнання, процесу навчальної діяльності, умов її здійснення та результатів, а також її можливості, здібності, знання, вміння здійснювати пізнавальну діяльність без сторонньої допомоги. У другому випадку самостійність представлена як характеристика діяльності (уміння здобувати нові знання, вирішувати і ставити проблемні питання тощо), що проявляється в самоорганізації людиною процесу своєї навчальної діяльності (від постановки мети до оцінювання одержаних результатів) на різних рівнях її здійснення. У третьому, нечисленному підході самостійність розглядається як вольова властивість особистості, яка виявляється в самостійній навчальній діяльності й одночасно є її одним із її результатів.

3. На основі теоретичного пошуку обґрунтовано провідні організаційно-педагогічні фактори формування досвіду самостійної навчальної діяльності студентів технологічного коледжу. За засобами впливу їх можна розподілити на три групи: перша група (організаційно-технологічні фактори) містить чинники, що здійснюють вплив через специфіку вивчення загальнотехнічних дисциплін; друга група (особистісно-операційні фактори) стосується суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності, його якостей та досвіду самоосвітнього навчання; третю групу репрезентують фактори, що здійснюють вплив через зміст навчального матеріалу та засоби, які використовує студент у процесі оволодіння знаннями (змістово-інструментальні фактори).

4. Визначено такі шляхи удосконалення процесу формування досвіду самостійної навчальної діяльності студентів під час вивчення загальнотехнічних дисциплін: відбір та структурування змісту навчання на засадах індивідуального розвитку навчально-пізнавальної активності студентів; цілеспрямований розвиток пізнавальних можливостей студентів, їх здатності самостійно

оволодівати різнорівневими знаннями; використання в теоретичній і практичній підготовці студентів сучасної системи засобів та технологій самоосвітнього навчання, що пов'язані з особливостями змісту навчального матеріалу та пізнавальними можливостями студентів технологічного коледжу коледжу.

Для ефективного розвитку навчально-пізнавальних і спеціальних умінь, творчого мислення студентів як аудиторні, так і позааудиторні заняття мають моделювати структуру самостійної пошукової діяльності майбутніх фахівців. При цьому в методиці їх проведення мають домінувати самостійне виконання індивідуальних та диференційованих практичних завдань, дослідницький метод при виконанні лабораторних робіт, дискусія, діалогічні та ігрові методи.

Індивідуальні та диференційовані навчальні завдання повинні враховувати ступінь і характер трудності навчального змісту, рівень сформованості самостійності та навчально-пізнавальної активності студентів й забезпечувати спочатку доступність і посиленість виконання навчального завдання, а потім дозволять послідовно, відповідно розвитку умінь, технічного мислення підвищувати трудність навчання. Таким чином, створюється посиленна пізнавальна напруга («зона ближнього розвитку» за Л. Виготським), постійна перспектива досягнення творчого результату, що сприяє ефективному засвоєнню навчального матеріалу на номінальному ступені його трудності. Ґрунтуючись на емпіричних даних, визначено обов'язкові етапи організації виконання індивідуальних та диференційованих навчальних завдань: 1) діагностичний; 2) диференційно-планувальний; 3) підготовчо-коригувальний; 4) реалізаційний; 5) підсумковий.

У результаті впровадження запропонованих шляхів помітна позитивна динаміка сформованості досвіду самостійної навчальної діяльності студентів експериментальної групи. В контрольній групі приріст пізнавальної самостійності несуттєвий.

Отже, проведене нами дослідження засвідчило, що завдання реалізовані, а мету дослідження досягнуто.

